LAUSUNTO
20.1.2023

Valtioneuvoston kanslia
Parlamentaarinen TKI-työryhmä

Asia: TKI-rahoituksen pitkän aikavälin suunnitelman luonnos

KOMMENTIT TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISTOIMINNAN RAHOITUKSEN KÄYTTÖÄ KOSKEVAAN MONIVUOTISEN SUUNNITELMAN LUONNOKSEEN

1. Yleistä

Parlamentaarisen TKI-työryhmän laatima luonnos tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen käyttöä koskevaksi monivuotiseksi suunnitelmaksi kuvaa hyvin ja tasapainoisesti Suomen TKI-järjestelmää, sen rahoitusta ja kehittämistarpeita.

TKI-rahoitustason nostamiseen on sitouduttu laajasti ja vuoden alussa voimaan tulleet TKI-rahoituslaki ja yritysten TKI-verovähennystä koskeva laki antavat hyvän selkänojan rahoituksen kasvattamiselle.

Sivistystyönantajat nostaa suunnitelmasta esille erityisesti kolme tärkeää kohtaa:

- Tutkimus- ja innovaatiotoiminta edellyttää uutta osaamista ja toisaalta antaa uusia mahdollisuuksia oppimiseen. TKI-toiminnan kasvattaminen ja vahvistaminen edellyttävät koulutus- ja osaamistason nostoa. Korkeakoulutuksen suorittaneiden osuus nuorista pitää nostaa vähintään 50 %:n tasolle vuoteen 2035 mennessä.
- Korkeakoulujen perustehtävä on uuden tiedon, osaamisen ja osaajien tuottaminen. TKI-rahoitusta pitää kohdentaa korkeakoulujen perusrahoitukseen. Tämä lisää koko TKI-järjestelmän kykyä hyödyntää uutta tietoa ja osaamista ja vahvistaa ulkopuolisen rahoituksen käytön tehokkuutta.
- TKI-järjestelmän eri toimijoiden yhteistyötä on vahvistettava ja varmistettava, ettei rahoituskenttään jää aukkoa, joka hidastaa uuden tiedon hyödyntämistä yrityksissä ja yhteiskunnassa laajasti. Business Finlandin rahoitusta on suunnattava korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja yritysten TKI-yhteistyön tukemiseen ekosysteemeissä ja kumppanuuksissa. Rahoittajaorganisaatioiden välillä tarvitaan laajempaa koordinaatiota ja mahdollisuus yhteisrahoituksiin. Näin myös vivutetaan yksityistä rahoitusta korkeakoulutukseen ja tutkimukseen entistä vaikuttavammin. Tämä edellyttää TKI-politiikan aktiivista johtamista (TIN-uudistus).

2. Kommentit lukuun 2: TKI-järjestelmä ja T&K-rahoitus

TKI-järjestelmä, sen rahoitus sekä rahoituksen kehitys on kuvattu luvussa ytimekkäästi. Sivista nostaa kappaleen teemasta seuraavat huomiot:

- Suomi on jäänyt TKI-rahoituksessa jälkeen keskeisistä verrokkimaista 2010-luvulta lähtien. Sitoutuminen rahoituksen kasvattamiseen on tärkeää jo talouden kilpailukyvyn ja kestävyyden kannalta. Esimerkiksi Suomen suurimmat vientimaat, Ruotsi ja Saksa, käyttävät TKI-toimintaan enemmän rahaa BKT:tä kohden kuin Suomi.
- TKI-toiminnan kasvattaminen vaatii TKI-toiminnan osaajia. TKI-rahoituksen ja koulutuksen rahoituksella on elimellinen yhteys. Korkeakoulutettujen (ml. tutkijakoulutus) osuutta pitää kasvattaa määrätietoisesti.

Sivistystyönantajat ry ▪ Eteläranta 10, FI-00130 Helsinki, Finland
Tel. +358 9 1728 5700 ▪ **www.sivista.fi**

- Yritysten ja korkeakoulujen TKI-yhteistyöhön kohdistettua rahoitusta Business Finlandin toiminnassa on kasvatettava. Rahoitus on vähentynyt erityisesti Business Finlandiin viime vuosikymmenellä kohdistuneiden leikkausten vuoksi, mikä on näkynyt yhteistyön vähenemisenä.

3. Kommentit lukuun 3: Valtion T&K-rahoituksen lisääminen

Valtion T&K-rahoituksen rooli ja vaikuttavuuden aikajänne on kuvattu luvussa hyvin. T&K-rahoituksen lisäämiseen sitoutuminen T&K-rahoituslailla on Suomen pärjäämisen edellytyksiä ja tulevaisuuskyvykkyyttä kasvattava päätös.

4. Kommentit lukuun 4.1: TKI-järjestelmän johtaminen ja ohjaus

Suomen TKI-politiikan johtamiseen ja koordinaatioon on tärkeää kiinnittää erityistä huomiota. Raportissa esitetyt toimet Tutkimus- ja innovaationeuvoston (TIN:n) roolin vahvistamiseksi ovat oikeansuuntaisia. Tällä hetkellä TKI-politiikasta puuttuu strateginen toimija, joka riittävällä tavalla muodostaisi kokonaiskäsitystä TKI-politiikan pitkän aikavälin tarpeista, ja jolla olisi tehtävänä tuottaa koko järjestelmän ja sen rahoituksen kehittämistä koskevia esityksiä valtioneuvostolle. TIN:n vahvistuvaan rooliin tulisi luontevana osana kuulua pitkän aikavälin TKI-suunnitelmien valmistelu sekä rahoittajien koordinaatio.

TKI-järjestelmää pitää pystyä katsomaan aiempaa laajempana systeemisenä kokonaisuutena. Koulutusjärjestelmä aina varhaiskasvatuksesta lähtien tuottaa toimivan pohjan TKI-järjestelmälle. Ilman toimivaa koulutusta ei ole myöskään tekijöitä TKI-työlle.

TKI-järjestelmän tärkeimmillä toimijoilla, kuten korkeakouluilla, tutkimuslaitoksilla ja elinkeinoelämällä on oltava edustus TIN:ssä. Sivistystyönantajat edustaa korkeakoulujen lisäksi laajasti koko koulutuskenttää ja kykenee tuomaan systeeminäkemystä myös TIN:n työhön.

Sivista yhtyy EK:laisten liittojen esityksiin TIN:in roolin uudistamisesta ja toteaa, että TIN:in uudistaminen on hallitusohjelmatasolla ratkaistava kysymys.

5. Kommentit lukuun 4.2: Osaaminen ja T&K-työvoiman saatavuus

Luvussa on kuvattu hyvin osaamisen merkitys TKI-toiminnalle. Osaajapula koskee useimpia työelämän toimialoja ja pula korkeasti koulutetuista osaajista on Suomessa suurempi kuin muissa OECD-maissa. TKI-toiminnan vahvistaminen edellyttää korkeakoulutuksen lisäämistä. Tavoite nostaa korkeakoulutettujen osuutta siten, että vähintään 50 prosenttia nuorista ikäluokista suorittaa korkeakoulututkinnon, on välttämätön.

TKI-henkilöstö ja tohtorikoulutus

Menestyksekäs ja kilpailukykyinen T&K-työ vaatii entistä syvempää ja laajempaa osaamista yhteiskunnan kaikilla sektoreilla. Uusimman tiedon hyödyntämisessä ja korkean jalostusarvon tuotteiden ja palveluiden kehittämisessä tutkijakoulutuksen saaneiden T&K-ammattilaisten rooli kasvaa. Muun muassa keskeiset vientimaamme Ruotsi ja Saksa panostavat Suomea enemmän T&K-toimintaan. Tutkijakoulutuksen määrän lisääminen on välttämätöntä.

Korkean jalostusasteen vientimahdollisuuksien säilymiselle ja parantamiselle oma T&K-osaaminen ja sen siirtyminen sektorien välillä on tärkeää. Tohtorikoulutuksen saaneiden siirtymistä töihin yksityiselle sektorille on edistettävä. Tätä voidaan tehdä muun muassa lisäämällä tohtorikoulutuksen työelämäyhteistyön

Sivistystyönantajat ry ▪ Eteläranta 10, FI-00130 Helsinki, Finland
Tel. +358 9 1728 5700 ▪ **www.sivista.fi**

muotoja. Sivistan vuonna 2017 koostaman selvityksen (https://www.sivista.fi/wp-content/uploads/2018/10/Tohtoreiden_monet_urat__julkaisu_FIN.pdf) johtopäätökset ovat edelleen relevantteja.

Tutkijakoulutus ja tutkijan työn näkymät on pidettävä houkuttelevina. Houkuttelevuutta lisätään paitsi riittävillä resursseilla korkeakouluille, myös parantamalla sektoreiden välistä liikkuvuutta ja avaamalla siten nykyistä laajempia uranäkymiä tutkijoille.

Osaamisperäisen maahanmuuton lisääminen

Oman koulutustoiminnan vahvistamisen lisäksi tarvitsemme korkeasti koulutettuja ammattilaisia Suomen ulkopuolelta. TKI-toimintamme ja sen edellytysten pitää olla niin laadukkaita, että ne houkuttelevat parhaita osaajia.

Linjauksessa on tunnistettu toimenpiteitä, joita tarvitaan osaamispohjaisen maahanmuuton lisäämiseksi, muun muassa maahantulon ja maahan asettautumisen käytännöt on saatava nykyistä sujuvammiksi.

6. Kommentit lukuun 4.3: TKI-yhteistyön vahvistaminen

TKI-järjestelmän eri toimijoiden yhteistyötä on vahvistettava. Osaaminen ja uusi tieto siirtyvät ja jalostuvat uusiksi ideoiksi, tuotteiksi ja palveluiksi vain toimijoiden yhteistyössä. TKI-rahoituksen kehittämisessä onkin varmistettava, ettei rahoituskenttään jää aukkoa, joka hidastaa uuden tiedon hyödyntämistä, tapahtuu se sitten yrityksissä, korkeakouluissa tai muualla yhteiskunnassa. Yhteistyötä voi vahvistaa erilaisten ekosysteemien ja yhteiskehittämisen muotojen kautta. Ekosysteemin luonteen ja teeman mukaan sen veturina voi olla korkeakoulu, tutkimuslaitos tai yritys.

TKI-yhteistyön vahvistamiseen liittyy myös eri toimijoiden kyky ymmärtää ja hyödyntää uusinta tutkimustietoa. Yhteistyön vahvistamisessa on siksi kiinnitettävä huomiota myös koulutus- ja osaamistason nostoon ja erityisesti jatkuvaan oppimiseen.

OECD:n Education at a Glance -tilastojulkaisun mukaan korkeakoulutuksen ja tieteen yksityisen rahoituksen osuus Suomessa on jäsenmaiden pienin. Sivista katsoo, että TKI-rahoituksessa on erittäin tärkeää korostaa julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksia, Public-Private Partnership (PPP) -toimintamalleja sekä muita toimintatapoja, joissa julkisen rahoituksen vipuvaikutus toteutuu vaikuttavimmalla tavalla.

7. Kommentit lukuun 4.4: T&K-toiminnan kansalliset painopisteet ja strategiset valinnat

Kansallisten TKI-painopisteiden tunnistaminen riittävän ylätasolla esimerkiksi TIN:ssä on hyödyllistä, kun pohditaan niukkojen voimavarojen suuntaamista. Operationalisointi pitää jättää TKI-kentän tehtäväksi ja huomata erilaisten toimien aikajänteet. Painopisteiden osalta voidaan esimerkiksi suunnata olemassa olevaa ohjelmallista rahoitusta.

Painopistealueita pitää kyetä edistämään hallinnonvälisellä yhteistyöllä laajasti, ei pelkästään TKI-toiminnan näkökulmasta. Jos valittuna painopisteenä on vaikkapa vihreä kasvu, on tarkasteltava myös esimerkiksi vihreään kasvuun liittyvää lainsäädäntöä ja koulutusta.

Painopisteiden tunnistaminen on yksi osa TKI-järjestelmän toimintaa. TKI-kentälle tulee jättää runsaasti tilaa tutkimus- ja yrityslähtöisien uusien ja yllättävienkin asioiden tutkimiselle sekä kehittämiselle laajasti.

Sivistystyönantajat ry ▪ Eteläranta 10, FI-00130 Helsinki, Finland
Tel. +358 9 1728 5700 ▪ **www.sivista.fi**

8. Kommentit lukuun 4.5: T&K-rahoitus

Luvussa on otettu varsin hyvin huomioon koko TKI-järjestelmän tarpeet. Mainitut yleiset rahoituksen suuntaamisen periaatteet, ennakoitavuus, pitkäjänteisyys, vipuvaikutus ja vaikuttavuus, ovat kannatettavia.

Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan

Yliopistojen tekemään tutkimustoimintaan on tärkeää kohdentaa lisärahoitusta perusrahoituksen kautta. Tällä varmistetaan paitsi tutkimuksen ja korkeakoulutuksen laatua ja määrää, taataan myös TKI-osaajien saatavuus järjestelmässä. Rahoitusta ei pidä sitoa liian tiukasti tietyntyyppiseen TKI-toimintaan. Paras kohdennus tehdään yliopistotasolla yhdessä keskeisten sidosryhmien (elinkeinoelämä, julkinen sektori ja järjestöt) kanssa.

Suomen Akatemia

Akatemian rooli tutkimuksen laadun tunnistamisessa ja laadukkaimman tieteellisen tutkimuksen tukemisessa on korvaamaton. Tällä hetkellä iso osa kansainvälisesti erittäin laadukkaista tutkimushankkeista jää rahoittamatta resurssien puutteen vuoksi. Osaamista jää paljon hyödyntämättä ja valuu ulkomaille tämän vuoksi. Uuden rahoituksen suuntaaminen pitää tehdä Akatemian arvioinnin suositukset huomioiden.

Valtionrahoitus ammattikorkeakoulujen toimintaan

Ammattikorkeakoulujen tekemään tutkimustoimintaan on tärkeää kohdentaa lisärahoitusta perusrahoituksen kautta. Tällä varmistetaan paitsi tutkimuksen ja korkeakoulutuksen laatua ja määrää Tämänhetkisellä perusrahoituksella AMK:t eivät kykene ulosmittaamaan TKI-potentiaaliaan. Rahoitusta ei pidä sitoa liian tiukasti tietyntyyppiseen TKI-toimintaan. Paras kohdennus tehdään AMK-tasolla yhdessä keskeisten sidosryhmien (elinkeinoelämä, julkinen sektori ja järjestöt) kanssa.

Soveltava tutkimus ja yhteistyörahoitus

TKI-järjestelmän eri toimijoiden yhteistyötä on vahvistettava ja varmistettava, ettei rahoituskenttään jää aukkoa, joka hidastaa uuden tiedon hyödyntämistä yrityksissä ja yhteiskunnassa laajasti. Business Finlandin rahoitusta on suunnattava korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja yritysten TKI-yhteistyön tukemiseen ekosysteemeissä ja kumppanuuksissa.

Myös muun muassa Suomen Akatemian rahoittamissa lippulaivoissa rakentuu paljon hyvää yhteistyötä tutkimusorganisaatioiden ja yritysten kesken, vaikka niistä ei suoraan rahoiteta yrityksiä. Onkin tuettava myös sellaisten ekosysteemien syntymistä, jossa osallistujat kokevat niin isoja hyötyjä, että ovat mukana, vaikka eivät saisikaan suoraa julkista TKI-rahoitusta toimintaan.

Esimerkki kumppanuudesta voisi olla toimintatapa, jossa Business Finlandin veturiohjelmien ympärille rakennettaisiin Suomen Akatemian rahoittama akateemisen tutkimuksen ohjelma, ja käänteisesti Akatemian lippulaivaohjelmien ympärille rakennettaisiin BF:n rahoittama yritysten soveltavan tutkimuksen klusteri.

Tutkimuslaitosten perusrahoitus

Emme lausu.

Yritysten kannustaminen T&K-toimintaan

Voimaan tullut laki yritysten TKI-toiminnan verovähennyksistä on tervetullut uudistus. Vastaava instrumentti on käytössä useissa Suomen verrokkimaissa. Lain vaikutuksia TKI-toiminnan vahvistumiseen on seurattava, ja tarvittaessa tehdä analyysin pohjalta muutoksia, jotka auttavat lain tarkoituksen toteutumista.

Sivistystyönantajat ry ▪ Eteläranta 10, FI-00130 Helsinki, Finland
Tel. +358 9 1728 5700 ▪ **www.sivista.fi**

Business Finlandin rahoituksella on merkittävä vaikutus yritysten TKI-toiminnan kannustamisessa. Disruptiivisen ja vaikeasti Suomesta muualle kopioitavan liiketoiminnan edistämisessä on yritysten, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten verkostoissa tehtävän tutkimuksen tukeminen erityisen tärkeää.

Sivista pitää perusteltuna, että TKI-määrärahojen lisäyksistä puolet kohdistuisivat yritysten TKI-toiminnan rahoittamiseen.

EU:n TKI-ohjelmien hyödyntäminen
EU:n TKI-ohjelmien ja erityisesti tutkimuksen puiteohjelmien hyödyntämisellä on Suomessa pitkä historia ja niiden merkitys on kasvanut. Ohjelmien hyödyntämisen edellytyksenä on oman TKI-toiminnan kyvykkyydet. Vain riittävillä TKI-toiminnan resursseilla, laadulla ja verkostoilla pärjätään kilpailussa EU:n TKI-rahoituksesta. Korkeakoulujen perusrahoituksella varmistetaan niiden kilpailukykyä myös EU:n rahoitushauissa.

Kuten suunnitelmassa todetaan, EU-rahoitteisiin hankkeisiin tarvitaan aina myös organisaatioiden omarahoitusosuutta muodossa tai toisessa. Suunnitelman linjaus siitä, että vahvistetaan organisaatioiden kykyä omarahoitusosuuden osoittamiseen muun muassa niiden perusrahoitusta vahvistamalla, on kannatettava.

Omarahoitusosuusvaatimukset vaihtelevat EU:n rahoitusohjelmien ja rahoitusvälineiden välillä, eikä näistä vaatimuksista ole hyvää kokonaiskuvaa. Sivista esittääkin tämän tiedon kokoamista. Tiedon pohjalta voidaan tarkemmin määritellä, tarvitaanko joitain erityisiä toimenpiteitä omarahoitusosuuksien varmistamiseksi.

Suomen on kyettävä vaikuttamaan EU:n TKI-rahoitusohjelmien suunnitteluun niin, että ohjelmien teemat ja toimintaperiaatteet tukevat jatkossakin laadukasta ja vaikuttavaa TKI-toimintaa Suomessa.

Kansainvälisen T&K-rahoituksen tehokkaampi hyödyntäminen
Tietoa ja neuvontaa kansainvälisistä T&K-rahoitusmahdollisuuksista on tarjolla paljon, mutta se on hajaantunut eri organisaatioihin ja toimijoille. Tiedon ja neuvonnan koordinointiin sekä neuvontapalvelujen kehittämiseen pitää kiinnittää huomiota, jotta rahoitusmahdollisuuksia kyetään hyödyntämään nykyistä paremmin.

Uutta tietoa tuottavan tutkimuksen edellytykset sosiaali- ja terveydenhuollon rakennemuutoksessa
Uuden tiedon ja osaamisen tuottaminen ja käyttöönotto hyvinvointialueilla edellyttää tiivistä yhteistyötä hyvinvointialueiden ja korkeakoulujen kesken. Kliiniseen tutkimukseen ja sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämiseen on osoitettava rahoitusta sekä yliopistosairaaloiden että hyvinvointialueiden rahoituksessa.

Tutkimusinfrat
Suunnitelmassa tunnistetaan tutkimusinfrastruktuurien kasvava merkitys korkeatasoisen TKI-toiminnan edellytyksenä. Keskeinen osa TKI-järjestelmää. Suunnitelmassa esitetty rahoituksen lisääminen ja arviointiin perustuva kohdennus sekä tutkimusinfrastruktuurien yhteiskäytön lisääminen ovat kannatettavia esityksiä.

Uudistavien yritystukien priorisointi
Sivista kannattaa suunnitelmassa esitettyä linjausta siirtää yritystukien painopistettä säilyttävistä tuista kohti uudistavia tukia.

9. Kommentit lukuun 4.6: T&K-rahoituksen seuranta ja vaikuttavuuden arviointi

Suunnitelmassa on kuvailtu kattavasti TKI-toiminnan vaikuttavuuden arviointia, vaikuttavuuksien erilaisia aikajänteitä ja vaikuttavuuden syntymistä verkostoissa.

Sivistystyönantajat ry ▪ Eteläranta 10, FI-00130 Helsinki, Finland
Tel. +358 9 1728 5700 ▪ **www.sivista.fi**

TKI-toiminnan arviointi sen eri vaiheissa on tärkeää paitsi toimien suuntaamiseksi myös julkisen rahoituksen perustelemiseksi. Vaikuttavuuden arviointia on kehitettävä pitkäjänteisesti niin, että se ottaa huomioon vaikuttavuuden erilaiset muodot ja aikajänteet.

10. Kommentit lukuun 4.7: Tutkimus- ja innovaatiomyönteinen toimintaympäristö

Toimiakseen tehokkaasti TKI-järjestelmä tarvitsee tutkimus- ja innovaatiomyönteisen toimintaympäristön. Eri hallinnonalojen lainsäädäntöhankkeissa pitää tarkastella säädännön vaikutuksia TKI-toimintaan edellytyksiin. Myös esimerkiksi julkisilla hankinnoilla voidaan edistää TKI-toimintaa.

Helsingissä 20.1.2023

Sivistystyönantajat ry

Heikki Kuutti Uusitalo, johtaja

Heikki Holopainen, päällikkö, korkeakoulut ja kansainvälisyys
heikki.holopainen@sivista.fi, puh. +358400639331

Sivistystyönantajat edustaa 340 koulutus- ja tutkimusalan sekä kasvatus- ja kulttuurialan työnantajaa. Jäsentemme palveluksessa on noin 60 000 palkansaajaa. Olemme Elinkeinoelämän keskusliiton EK:n jäsen.

Sivistystyönantajat ry ▪ Eteläranta 10, FI-00130 Helsinki, Finland
Tel. +358 9 1728 5700 ▪ **www.sivista.fi**